

IZVJEŠTAJ br. 1

UČE LI, KOLIKO I ŠTO UČENICI ČETVRTOG I OSMOG RAZREDA?
PIŠU LI I KADA DOMAĆE ZADAĆE?

dr.sc. Zrinka Ristić Dedić i dr.sc. Boris Jokić

Datum objave: 26. studeni 2014. u 12 h

Nelektorirana inačica.

Korištene materijala uz imenovanje izvora.

Ristić Dedić, Z. i Jokić, B. (2014). Izvještaj br. 1. Uče li, koliko i što učenici četvrtog i osmog razreda? Pišu li i kada domaće zadaće? - Serija „O učenju 2014.“. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

SERIJA „O UČENJU 2014.“

Seriya „O učenju 2014.“ prikazuje rezultate istraživačkog projekta kojeg su u travnju i svibnju 2014. godine proveli Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja) i Županijsko stručno vijeće pedagoga osnovnih škola Grada Zagreba. Projekt je proveden s ciljem istraživanja razvijenosti kompetencije „učiti kako učiti“ kod učenika četvrtih i osmih razreda osnovnih škola Grada Zagreba te stvaranja empirijske podloge za razvoj nacionalne i školskih politika i praksi poticanja ove ključne kompetencije za cjeloživotno učenje. Istraživanjem se ističe važnost učeničkih perspektiva i nastoji osnažiti njihov glas kao najznačajnijih, a često zanemarenih, aktera obrazovnog procesa.

Istraživanje je posebno u hrvatskom kontekstu budući da je izvedeno volonterski i uz punu i iskrenu suradnju stručnih suradnika pedagoga i znanstvenika. Jedinstveno je i po činjenici da su u istraživanju sudjelovale sve javne zagrebačke osnovne škole – ukupno njih 109.

Seriya „O učenju 2014.“ se sastoji od šest kratkih izvještaja u kojima se obrađuju sljedeće teme koje smatramo važnima i zanimljivima široj javnosti, a koje jasno ocrtavaju postojeće stanje, iskustva i perspektive osnovnoškolaca.

TEMA	TEMA
1. Uče li, koliko i što učenici četvrtog i osmog razreda? Pišu li i kada domaće zadaće?	2. Kakve su obrazovne aspiracije hrvatskih osnovnoškolaca i njihovih roditelja? Predstavlja li obrazovanje vrijednost za učenike?
3. Zašto uče? Potiču li učitelji i škole u dovoljnoj mjeri učenje? Pružaju li roditelji podršku djeci u učenju?	4. Percipiraju li učenici Hrvatsku okruženjem u kojem se učenje i obrazovanje cijene i uvažavaju?
5. Koliko često učenici osnovnih škola koriste usluge privatnih instrukcija? Iz kojih predmeta i s kojom svrhom?	6. Jesu li naši učenici poduzetni, inicijativni i otvoreni iskustvu i izazovima?

Želja je autora serijom izvještaja „O učenju 2014.“ široj javnosti na razumljiv i jednostavan način predstaviti ključne spoznaje proizašle iz istraživanja te promovirati ideju o učenju kao:

- središnjem odgojnom i obrazovnom procesu u školama;
- znanjima, vještinama i stavovima vezanim uz učenje kao temeljnim odgojno-obrazovnim ishodima;
- ključnom čimbeniku snalaženja i napretka pojedinca u cjeloživotnoj perspektivi.

Seriya „O učenju 2014.“ nije pisana u obliku klasičnog znanstvenog rada, već predstavlja pokušaj popularizacije istraživanja odgoja i obrazovanja i prilog široj javnoj raspravi o mogućnostima razvoja obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u svih 109 javnih škola Grada Zagreba. U svakoj od škola slučajnim odabirom izabrana su dva razredna odjela: jedan osmoga i jedan četvrtoga razreda. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 2417 učenika i učenica četvrtih i 2299 učenika i učenica osmih razreda. Izabrani učenici su tijekom jednog školskog sata ispunjavali upitnik o vlastitim školskim iskustvima, pristupima učenju, doživljaju učenja te stavovima prema učenju i obrazovanju. Upitnici su posebno prilagođeni različitoj dobi učenika.

PODJELE KORIŠTENE U IZVJEŠTAJU

U izvještaju su prikazani podaci na razini svih učenika te, ovisno o pitanju, čestine odgovora s obzirom na spol, obrazovno postignuće učenika i obrazovni status roditelja.

SPOL

Od 2417 sudionika istraživanja u četvrtom razredu 48,2% su djevojčice, a 51,8% dječaci. Od 2299 sudionika istraživanja u osmom razredu 51,5% su djevojčice, a 48,5% dječaci.

OBRAZOVNO POSTIGNUĆE

Kao mjera obrazovnog postignuća u istraživanjima u kojem sudjeluju učenici osnovnih škola, uobičajeno se koristi prosjek ocjena iz prethodnog razreda u kojem su uprosječene ocjene iz svih predmeta koji imaju vrlo različite raspodjele ocjena. Ovako izračunat prosjek ocjena ne predstavlja dobru mjeru obrazovnog postignuća učenika, stoga se u seriji „O učenju 2014.“ kao mjera koristi zbroj zaključnih ocjena iz prethodnog razreda (sedmog) iz tri predmeta:

HRVATSKI JEZIK	MATEMATIKA	PRVI STRANI JEZIK
----------------	------------	-------------------

Obrazovno postignuće iskazano na ovaj način ima raspon od 6 (ocjena dovoljan (2) iz sva tri predmeta) do 15 (ocjena odličan (5) iz svih navedenih predmeta).

Važno je napomenuti da određena razina obrazovnog postignuća može biti zbroj različitih ocjena. Tako npr. obrazovno postignuće vrijednosti 9 je najčešće zbroj ocjena dobar (3) iz sva tri predmeta, ali također može biti zbroj ocjena vrlo dobar (4), dobar (3) i dovoljan (2) te odličan (5), dovoljan (2) i dovoljan (2).

U tablici 1. je prikazana raspodjela ovako određenog obrazovnog postignuća izračunatog zbrojem zaključnih ocjena iz hrvatskog jezika, matematike i stranog jezika.

Tablica 1. Kategorizacija obrazovnog postignuća učenika

OBRAZOVNO POSTIGNUĆE										
Zbroj ocjena	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
% učenika	5,4%	6,6%	8,0%	7,8%	9,1%	9,3%	9,9%	12,3%	11,1%	20,5%

OBRAZOVNI STATUS RODITELJA

Obrazovanje roditelja povezano je s različitim odgojno obrazovnim ishodima. U istraživanju su učenici osmih razreda pitani za najviši završeni stupanj obrazovanja roditelja/skrbnika. Podaci o obrazovanju majke i oca su potom spojeni u jedinstvenu mjeru roditeljskog obrazovnog statusa te kategorizirani na način prikazan u tablici 2.

Tablica 2. Kategorizacija obrazovnog statusa roditelja

KATEGORIJA	UKLJUČUJE	%
Oba roditelja OŠ/barem jedan roditelj SSS	Oba roditelja sa završenom osnovnom školom Barem jedan od roditelja sa završenom srednjom školom	4,9
Oba roditelja SSS	Oba roditelja sa završenom srednjom školom	34,2
Barem jedan roditelj VŠS/VSS	Barem jedan od roditelja završena viša/visoka škola ili fakultet	25,0
Oba roditelja VŠS/VSS	Oba roditelja sa završenom višom/visokom školom ili fakultetom	35,9

ŠTO JE PRIKAZANO U OVOM IZVJEŠTAJU?

U ovom izvještaju obrađene su sljedeće teme:

- 1) Uče li i koliko učenici četvrtog i osmog razreda?
- 2) Koje predmete najviše uče?
- 3) Pišu li (ili prepisuju) i kada domaće zadaće?

Redovitost učenja, ulaganje vremena i truda u učenje te pisanje domaćih zadaća predstavljaju važne elemente uspješnog učenja i preduvjet ostvarivanja školskog uspjeha. Sva istraživanja ukazuju da nije moguće izgraditi zdravu osnovu za razvoj znanja, vještina i stavova vezanih uz učenje ukoliko izostaje sustavnost i redovitost u učenju. Posebno je problematično ukoliko učenici uče samo za, ili pred, pismeno i usmeno ispitivanje. Učenje isključivo za ispitivanje predstavlja situaciju koja ne samo da ne pogoduje, već i izravno šteti razvoju znanja i vještina vezanih uz učenje. Zadavanje domaćih zadaća, kao i njihovo provjeravanje i vrednovanje, služe različitim ciljevima, među kojima se ističe poticanje učenika na pretežno samostalno učenje u vlastitom okruženju. Domaće zadaće gube svoj smisao i svrhu ukoliko ih učenici ne izvode redovito, ukoliko ih prepisuju od drugih te ukoliko ih učitelji ne provjeravaju.

1. UČE LI UČENICI I KOLIKO?

KOLIKO SE PRIPREMAJU ZA ŠKOLU?

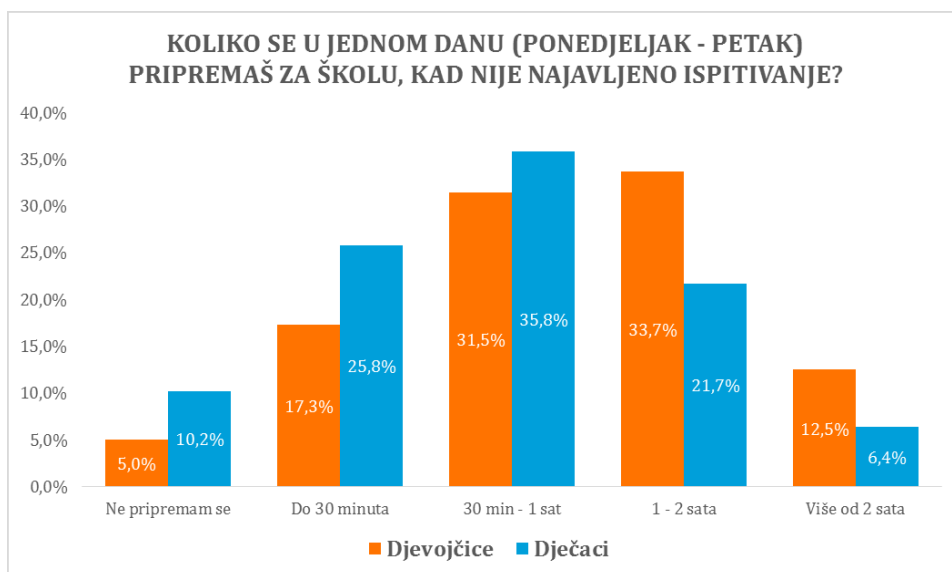
U odgovoru na ovo pitanje početnu točku predstavljaju podaci o tome koliko vremena učenici provode pripremajući se za školu kada nije najavljeno ispitivanje. Priprema za školu uključuje učenje, pisanje domaćih zadaća, pripremanje školske torbe i pribora te provođenje svih ostalih aktivnosti vezanih uz školu. U tablici 3. prikazani su podaci za učenike četvrtih i osmih razreda.

Tablica 3. Odgovori učenika četvrtih i osmih razreda na pitanje „Koliko se u jednom danu (ponedjeljak – petak) pripremaš za školu kad nije najavljeno ispitivanje“

Koliko se u jednom danu (ponedjeljak - petak) pripremaš za školu, kad nije najavljeno ispitivanje? Pripreme uključuju učenje, pisanje domaćih zadaća i druge aktivnosti pripreme.	4. razredi		8. razredi	
	Svi učenici	%	Svi učenici	%
Ne pripremam se	82	3,4	178	7,9
Do 30 minuta	578	24,0	489	21,6
30 min - 1 sat	936	38,9	754	33,3
1 - 2 sata	573	23,8	631	27,9
Više od 2 sata	237	9,9	212	9,4
<i>Ukupno</i>	2406	100,0	2264	100,0

Podaci ukazuju na male razlike između učenika četvrtih i osmih razreda. Više od trećine učenika u obje generacije priprema se za školu između 30 minuta i jednog sata u danu kada nije najavljeno ispitivanje. Nešto više od četvrtine učenika četvrtog i osmog razreda se ne priprema za školu ili im priprema traje do 30 minuta. Oko 10% učenika se svakodnevno priprema za školu u trajanju od više od 120 minuta.

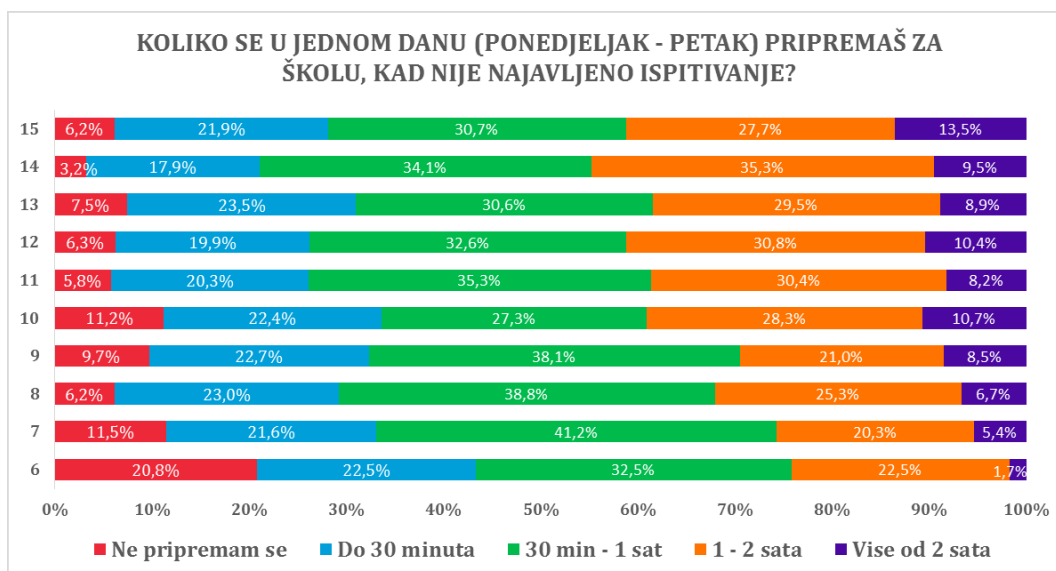
Na slici 1. prikazane su spolne razlike u pripremi za školu kod generacije učenika osmih razreda.

Slika 1. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Koliko se u jednom danu (ponedjeljak –petak) pripremaš za školu kad nije najavljeno ispitivanje“ ovisno o spolu učenika

Rezultati ukazuju da se djevojčice znatno više pripremaju za školu od dječaka, što je posebno vidljivo u krajnje dvije kategorije ('pripremam se 1 do 2 sata' i 'pripremam se više od 2 sata').

Na slici 2. prikazano je vremensko trajanje pripreme za školu učenika osmog razreda s obzirom na njihovo obrazovno postignuće iskazano zbrojem zaključnih ocjena iz predmeta hrvatski jezik, matematika i prvi strani jezik u sedmom razredu.

Slika 2. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Koliko se u jednom danu (ponedjeljak –petak) pripremaš za školu kad nije najavljeno ispitivanje“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

Rezultati, pomalo iznenađujuće, ukazuju na male razlike u vremenu provedenom u priprema za školu između učenika različitog obrazovnog postignuća. Pripreme za školu traju podjednako neovisno o tome radi li se o kategorijama najuspješnijih ili manje uspješnih učenika. Iznimku

predstavljaju učenici u kategoriji najslabijeg obrazovnog postignuća, koji češće iskazuju da se uopće ne pripremaju za školu.

UČE LI SVAKI DAN?

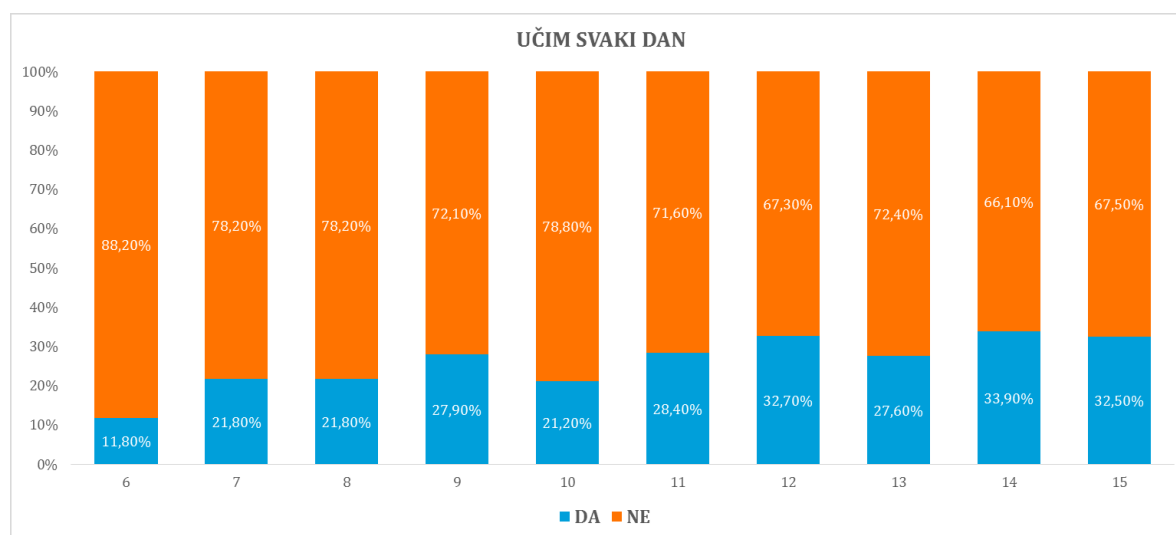
Kako bi se ispitala redovitost učenja, učenici osmog razreda pitani su uče li svaki dan. U istraživanju o razvijenosti kompetencije „učiti kako učiti“ u hrvatskom obrazovanju iz 2007. godine (Jokić, Ristić Dedić i sur., 2007.) utvrđeno je da pojam „učenje“ učenici povezuju isključivo uz učenje koje se odvija nakon nastave, a vremensko određenje „svaki dan“ povezuju uglavnom uz radni tjedan. U tablici 4. prikazani su odgovori svih učenika te s obzirom na spol.

Tablica 4. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim svaki dan“

Učim svaki dan	Svi učenici (%)	Djevojčice	Dječaci
Da	627 (27,7%)	29,9%	25,3%
Ne	1638 (72,3%)	70,1%	74,7%
<i>Ukupno</i>	2265 (100%)	100%	100%

Rezultati pokazuju da oko tri četvrtine učenika osmog razreda iskazuje da ne uči svaki dan. Pritom su razlike u odgovorima djevojčica i dječaka vrlo male. Premda se ovakav rezultat može smatrati izrazito nepovoljnim odgojno-obrazovnim ishodom, odgovornost za njega ne treba tražiti isključivo u osobinama učenika, već i u osobinama obrazovnog sustava, prije svega u predmetnoj podijeljenosti, vrlo krutom predmetno-satnom sustavu i neprikladnim postojećim obrascima praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja učeničkih obrazovnih postignuća.

Na slici 3. prikazani su odgovori učenika na pitanje uče li svaki dan s obzirom na obrazovno postignuće u sedmom razredu.

Slika 3. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim svaki dan“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

Rezultati ukazuju na male razlike u redovitosti učenja kod učenika različitog obrazovnog postignuća. Jedna trećina učenika u kategoriji najuspješnijih učenika (koji imaju zaključne ocjene odličan (5) iz hrvatskog jezika, matematike i prvog stranog jezika na kraju sedmog razreda) odgovara da uči svaki dan, po čemu se ne razlikuju od učenika u kategorijama koje odgovaraju vrijednostima 12 i 9. Iznimka su učenici u kategoriji najmanje uspješnih učenika (s ocjenom dovoljan (2) iz sva tri predmeta) u kojoj gotovo 90% učenika iskazuje da ne uči svaki dan.

KADA UČE?

Odgovor na gore postavljeno pitanje predstavlja jedan od zabrinjavajućih nalaza cjelokupnog istraživanja. Učenici četvrtog i osmog razreda pitani su uče li isključivo prije pismenog i usmenog ispitivanja. U tablici 5. prikazani su odgovori učenika.

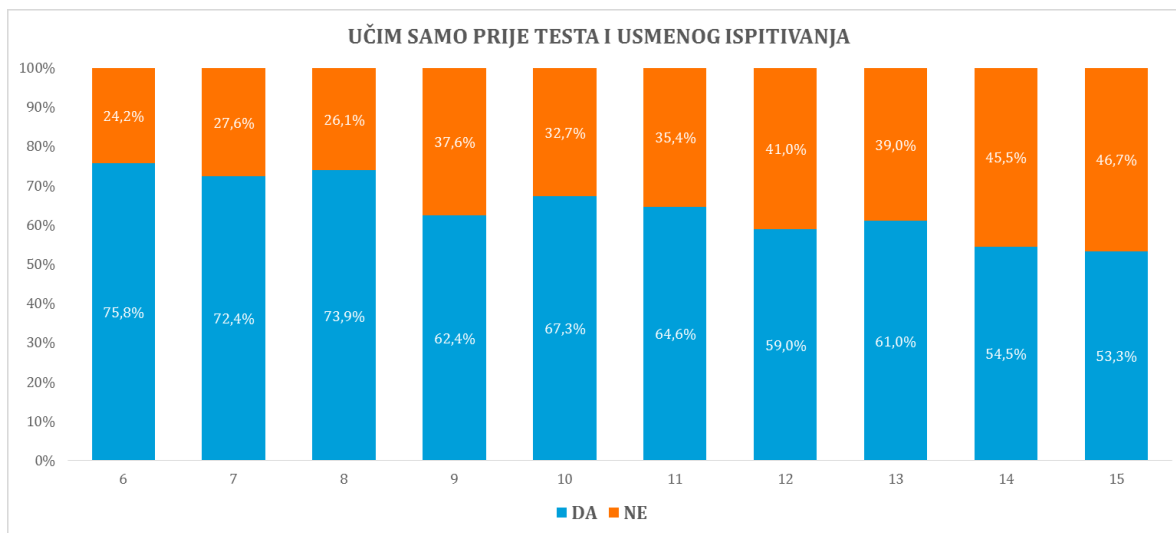
Tablica 5. Odgovori učenika četvrtih i osmih razreda na tvrdnju „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“

Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja	Četvrti razredi			Osmi razredi		
	Svi učenici (%)	Djevojčice	Dječaci	Svi učenici (%)	Djevojčice	Dječaci
Da	765 (31,8%)	27,3%	35,6%	1394 (62,0%)	61,2%	61,4%
Ne	1642 (68,2%)	72,7%	64,4%	853 (38,0%)	38,8%	38,6%
<i>Ukupno</i>	2407 (100%)	100%	100%	2247 (100%)	100%	100%

Odgovori učenika četvrtog razreda ukazuju da oko 30% učenika uči isključivo prije testa i usmenog ispitivanja, pri čemu je to češće kod dječaka. U osmom razredu gotovo dvije trećine učenika uči isključivo prije testa i usmenog ispitivanja, a spolnih razlika nema.

Radi se o izrazito negativnom odgojno-obrazovnom ishodu, budući da ukazuje na vrlo negativne obrasce učenja u hrvatskom obrazovanju. Učenje isključivo za ispitivanje, prema svim međunarodnim istraživanjima, povezano je sa slabijim ishodima i negativnim motivacijskim obrascima. Dok se dio uzroka ovakvih rezultata zasigurno nalazi u učeničkim radnim navikama i pristupima učenju, sam obrazovni sustav u kojem učenici u osmom razredu imaju 12 obveznih predmeta, čiji su programi uvelike usmjereni memoriranju sadržaja i reprodukciji činjenica, uz prisutne različite i nejednake oblike i kriterije vrednovanja uvelike doprinosi ovakvom ishodu.

Na slici 4. prikazani su odgovori učenika s obzirom na njihovo obrazovno postignuće u sedmom razredu.

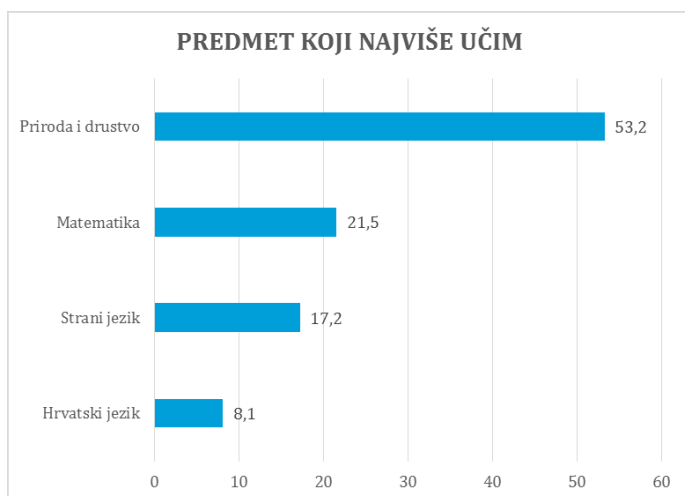

Slika 4. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Učim samo prije testa i usmenog ispitivanja“ ovisno obrazovnom postignuću

Rezultati ukazuju da u svim kategorijama obrazovnog postignuća, pa čak i u onoj najvišeg obrazovnog postignuća (u kojoj učenici u sedmom razredu imaju zaključnu ocjenu odličan (5) iz sva tri predmeta), većina učenika odgovara da uči isključivo prije pismenog i usmenog ispitivanja.

2. KOJE PREDMETE NAJVIŠE UČE?

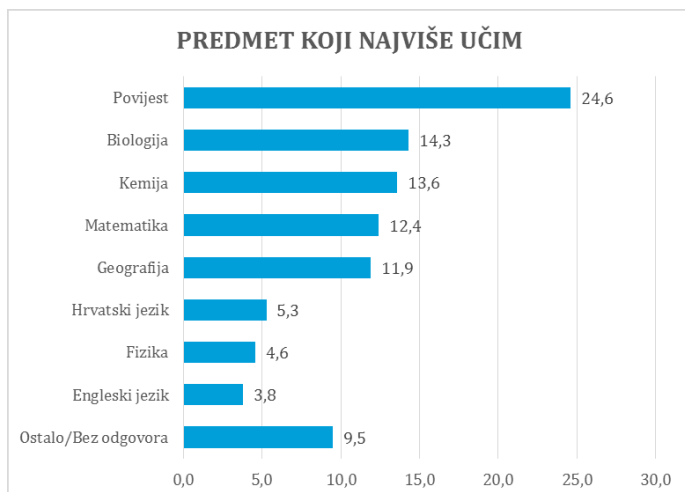
Učenici su pitani koji predmet najviše uče. Rezultati učenika četvrtog razreda prikazani su na slici 5.

Slika 5. Odgovori učenika četvrtih razreda na pitanje „Koji predmet najviše učiš?“

Više od polovine učenika četvrtih razreda navodi prirodu i društvo kao predmet koji najviše uče. U četvrtom razredu ovaj predmet se poučava satnicom od tri sata tjedno. U čak 90 od 109 škola učenici navode ovaj predmet kao onaj kojeg najviše uče. Program ovog predmeta je u četvrtom razredu izrazito opterećen činjenicama i prikazani rezultati, posebice uzevši u obzir da većinu predmeta u razrednoj nastavi poučava ista učiteljica, ukazuje na određenu neprimjerenost programa.

Na slici 6. prikazani su odgovori učenika osmog razreda na pitanje koji predmet najviše učiš.

Slika 6. Odgovori učenika osmih razreda na pitanje „Koji predmet najviše učiš?“

Rezultati, pomalo iznenađujuće, ukazuju da čak četvrtina učenika navodi povijest kao predmet koji najviše uče u osmom razredu, nakon čega, s učestalošću između 14,3 i 11,9%, slijede biologija, kemija, matematika i geografija. Vrlo mali postotak učenika ističe hrvatski jezik, fiziku i engleski jezik kao predmete koje najviše uče. Činjenica da se na samom vrhu predmeta koji se najviše uče nalaze povijest i biologija je znakovita za dominantne obrasce učenja u hrvatskom obrazovanju. Radi se o predmetima čiji su programi i udžbenici u osmom razredu izrazito opterećeni pojmovima i činjenicama, a oblici ispitivanja često zahtijevaju reprodukciju zapamćenog. Ovaj obrazac učenja kojim se ne potiču u dovoljnoj mjeri viši kognitivni procesi je

potencijalno štetan za pojedinca i društvo. Zanimljivo je da se predmeti koje učenici osmih razreda uobičajeno procjenjuju najtežima (prema istraživanju Baranović i suradnika (2006.) na nacionalno reprezentativnom uzorku učenika iz 2003. godine to su kemija i matematika) ne nalaze na samom vrhu liste predmeta koji se najviše uče. Jedan od razloga za navedeno je korištenje privatnih instrukcija iz ovih predmeta, ali vjerojatno i dominantna učenička koncepcija učenja kao memoriranja, odnosno reprodukcije sadržaja koja se uglavnom ne povezuje s učenjem ovih predmeta.

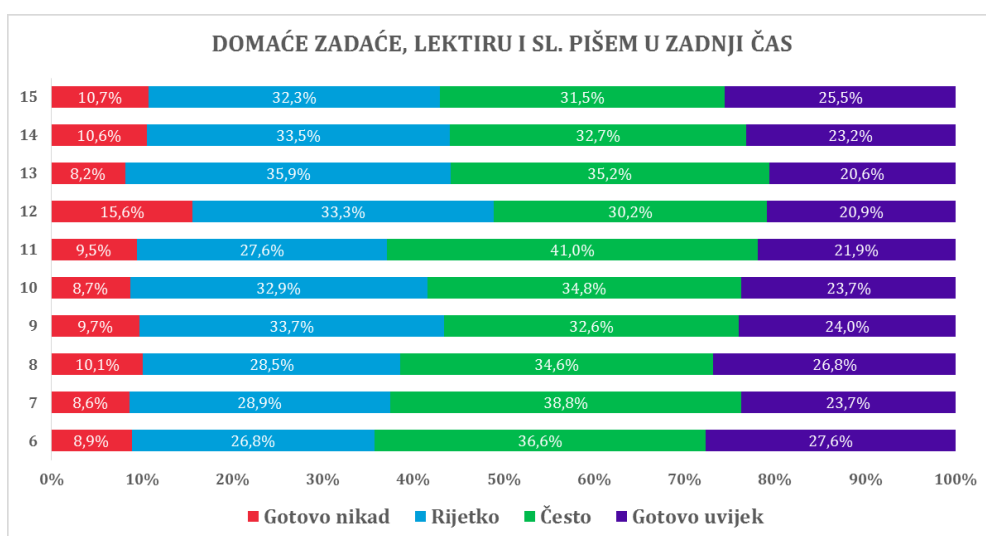
3. PIŠU LI (ILI PREPISUJU) I KADA DOMAĆE ZADAĆE?

Postavljena pitanja o domaćoj zadaći odnose se na vrijeme pisanja i samostalnost u pisanju domaćih zadaća učenika osmih razreda. Vrijeme pisanja je važno jer ukazuje na redovitost i pravovremenost u ispunjavanju obveza, a samostalnost je posebice važna jer se domaćim zadaćama pokušava osigurati samostalnost pojedinca u ispunjavanju zadataka izvan školskog okruženja. U tablici 6. prikazani su odgovori učenika vezani uz vrijeme pisanja domaćih zadaća.

Tablica 6. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Domaće zadaće, lektiru i slično pišem u zadnji čas“

Domaće zadaće, lektiru i sl. pišem u zadnji čas	Svi učenici (%)	Djevojčice	Dječaci
Gotovo nikada	232 (10,2%)	10,5%	10,1%
Rijetko	728 (31,9%)	32,8%	31,1%
Često	782 (34,3%)	36,0%	32,9%
Gotovo uvijek	541 (23,7%)	20,7%	25,9%
<i>Ukupno</i>	2283 (100%)	100%	100%

Rezultati ukazuju da gotovo 60% učenika domaće zadaće, lektire i slično 'često' ili 'gotovo uvijek' piše u zadnji čas. Tek desetina učenika odgovara na ovo pitanje s odgovorom 'gotovo nikada'. Ne postoje značajne razlike između djevojčica i dječaka. Rezultati s obzirom na obrazovno postignuće učenika, prikazani na slici 7., ukazuju da niti među kategorijama učenika različitog obrazovnog postignuća nema značajnih razlika.

Slika 7. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Domaće zadaće, lektiru i slično pišem u zadnji čas“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

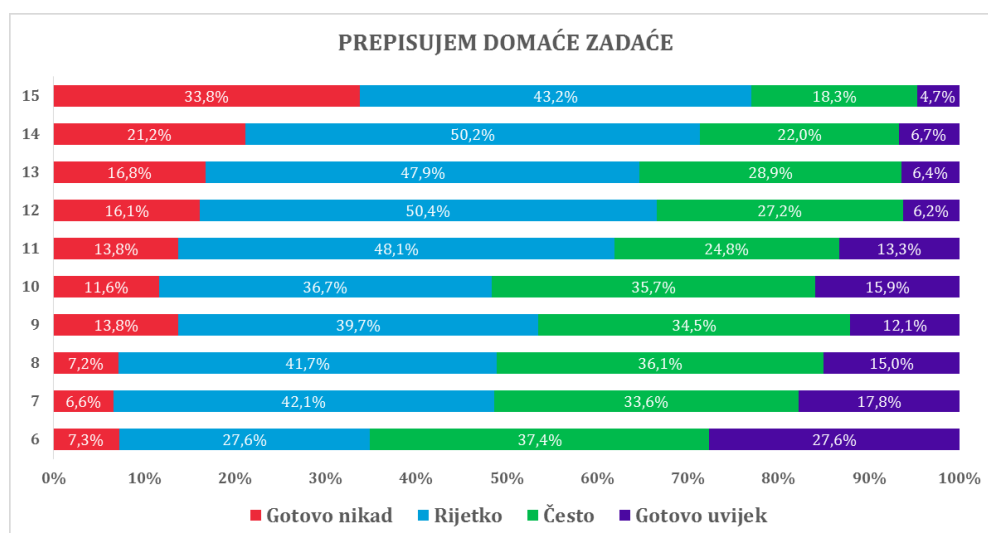
Samostalnost u pisanju domaćih zadaća ispitana je pitanjem prepisuju li učenici domaće zadaće. Odgovori učenika osmih razreda prikazani su u tablici 7.

Tablica 7. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Prepisujem domaće zadaće“

Prepisujem domaće zadaće	Svi učenici (%)	Djevojčice	Dječaci
Gotovo nikada	403 (17,7%)	19,0%	17,0%
Rijetko	1001 (43,9%)	48,2%	40,0%
Često	632 (27,7%)	25,3%	30,1%
Gotovo uvijek	244 (10,7%)	7,5%	12,9%
<i>Ukupno</i>	2280 (100%)	100%	100%

Manje od petine učenika iskazuje da 'gotovo nikada' ne prepisuje domaće zadaće. S druge strane, gotovo 40% učenika domaće zadaće prepisuju 'često' i 'gotovo uvijek', pri čemu dječaci to čine češće od djevojčica.

Na slici 8. prikazani su odgovori na tvrdnji o prepisivanju domaćih zadaća s obzirom na obrazovno postignuće učenika.

Slika 8. Odgovori učenika osmih razreda na tvrdnju „Prepisujem domaće zadaće“ ovisno o obrazovnom postignuću učenika

Podaci ukazuju na veću samostalnost u pisanju domaćih zadaća kod učenika višeg obrazovnog postignuća. Tako više od tri četvrtine učenika u kategoriji 15 (ocjena odličan (5) iz sva tri predmeta) iskazuje da gotovo nikad ili rijetko prepisuje domaće zadaće. U kategorijama nižeg obrazovnog postignuća više od polovice učenika iskazuje da često ili gotovo uvijek prepisuje domaće zadaće.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Prikazani podaci ukazuju na jasne razlike među učenicima u vremenu posvećenom pripremi za školu (koje uključuje učenje, pisanje domaćih zadaća, pripremu školskog pribora i drugo). Relativna većina učenika četvrtog i osmog razreda priprema se između 30 i 60 minuta u danu kada nije najavljeno ispitivanje. Gotovo trećina učenika se ili ne priprema za školu ili njihova priprema traje do 30 minuta. Otprilike isti postotak učenika priprema se više od jednog sata. Kod učenika osmog razreda postoje jasne spolne razlike pri čemu se djevojčice više pripremaju za školu. Zanimljivo je da ne postoje razlike u vremenom provedenom u pripremi za školu s obzirom na obrazovno postignuće učenika.

Rezultati ukazuju da gotovo tri četvrtine učenika osmih razreda u Gradu Zagrebu ne uči svakodnevno. U odgovoru na ovo pitanje nema razlika između djevojčica i dječaka, a pomalo iznenađuju i male razlike među učenicima različitog obrazovnog postignuća. Premda se na prvi pogled može činiti da ovi podaci ukazuju isključivo na negativne radne navike učenika, važno je naglasiti i ulogu obrazovnog sustava u uzrocima ovih rezultata. Obrazovni sustav u višim razredima osnovne škole karakterizira velik broj predmeta (12 obveznih uz koje većina učenika bira barem jedan izborni predmet), programi koji su gotovo isključivo usmjereni sadržajima, vrlo kruta predmetno-satna struktura, te nepostojanje jasnih obrazaca i planova praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja učeničkog postignuća. Ova negativna obilježja sustava mogu izravno utjecati na neredovitost učenja kod učenika.

Činjenica da gotovo dvije trećine učenika osmih razreda iskazuje da uči isključivo prije pismenog i usmenog ispitivanja je posebice zabrinjavajuća. Posebno je zanimljivo da rezultati ukazuju da je ovakva orijentacija učenika karakteristična za oba spola i sve kategorije učenika, od onih s najslabijim do onih s najboljim obrazovnim postignućem. Ovi rezultati ukazuju da je dominantan obrazac učenja u hrvatskom osnovnoškolskom obrazovanju učenje za ispitivanje. Ovaj oblik učenja se u literaturi smatra izrazito štetnim za razvoj pozitivnih motivacijskih obrazaca kod učenika, negativno utječe na obrazovne ishode i ne razvija osnovu za učenje u cjeloživotnoj perspektivi. Kao i u slučaju redovitosti učenja, bilo bi pogrešno uzroke ovakvog rezultata tražiti isključivo u osobinama učenika, nemotiviranosti i njihovim slabo razvijenim radnim navikama. Osobine obrazovnog sustava, ali i društva u cjelini, potiču ovakve obrasce učenja. Obrazovni sustav bi trebao osigurati mehanizme i alate kojima bi osigurao učenju učenika koji ne bi bili vezani isključivo uz ispitivanje. Među navedenima potrebno je istaknuti radikalnu promjenu programa, modela praćenja i vrednovanja učenika te uvođenje metoda poučavanja usmjerenih učeniku.

Više od polovice učenika četvrtog razreda navodi da najviše uči predmet priroda i društvo. Razlozi za navedeno mogu biti brojni, ipak činjenica da je ovaj predmet naveden kao onaj koji se najviše uči u 90 od 109 škola koje su sudjelovale u istraživanju navodi da se radi o sistemskom čimbeniku. Program ovog predmeta u četvrtom je razredu je izrazito širok, pokrivajući sadržaje od uvjeta života preko ljudskog tijela do povijesti Hrvatske, i izrazito opterećen činjenicama. Vrlo su znakoviti i odgovori učenika osmih razreda koji ukazuju da najviše uče povijest i biologiju. Radi se o činjenicama i sadržajima izrazito zasićenim predmetima. Zanimljivo je i da vrlo mali broj učenika u obje generacije navodi da najviše uči hrvatski i strani jezik.

Naposljetku, podaci o domaćim zadaćama otvaraju pitanje o navikama učenja naših učenika, ali i o smislu domaćih zadaća. Gotovo 60% učenika osmih razreda domaće zadaće, lektire i slično 'često' ili 'gotovo uvijek' piše u zadnji čas, pri čemu nema spolnih i razlika prema obrazovnom postignuću. Još više zabrinjavaju odgovori vezani uz to prepisuju li učenici domaće zadaće. Skoro 40% učenika osmih razreda odgovara da to čini 'često' ili 'gotovo uvijek', a tek 17,7% 'gotovo nikada'. Premda bi bilo naivno, a možda i neispravno, inzistirati da učenici međusobno ne dijele domaće zadaće, zabrinjava postotak onih koji to čine 'često' i 'gotovo uvijek'. Posebno zabrinjavaju rezultati koji ukazuju da oni kojima bi rješavanje domaćih zadaća najviše koristilo, a to su učenici slabijeg obrazovnog postignuća, domaće zadaće 'često' i 'gotovo uvijek' prepisuju.

Navedeno opravdano otvara pitanje smislenosti i svrsishodnosti domaćih zadaća u ovakvom obliku, naročito ukoliko je učitelji ne pregledavaju redovito.

Zaključno svi prikazani podaci u prvom izvještaju serije "O učenju 2014." ukazuju na negativne odgojno-obrazovne ishode vezane uz redovitost učenja te naročito uz vrijeme kada se uči te uz pisanje domaćih zadaća. Ovi negativni ishodi postaju još znakovitiji u kontekstu rezultata vezanih uz obrazovne aspiracije učenika (Izvještaj br. 2.) koje ukazuju da gotovo svi učenici imaju visoke obrazovne aspiracije, pri čemu njih gotovo 90% očekuje da će u budućnosti pohađati visoko obrazovanje. Slabo razvijene navike učenja u kombinaciji s visokim obrazovnim aspiracijama, ali i rezultatima u temama koje će obrađivati sljedeći izvještaji, ukazuju na izrazito složen i pomalo problematičan obrazovni kontekst karakterističan za Hrvatsku.